

Dinko Vuleta
Dragan Milanović
Ivo Rataj

VREDNOVANJE TEHNIČKO-TAKTIČKIH ELEMENATA SREDNJIH VANJSKIH NAPADAČA U RUKOMETU

1. UVOD

U rukometnom sportu konačni rezultat ovisi o pripremljenosti rukometaša, ali jednako tako i njihovoj interakciji tijekom realizacije složenih tehničko-taktičkih zadataka tijekom igre, pri čemu se ne može nikako zanemariti utjecaj specifičnih, konativnih osobina i kognitivnih sposobnosti sudionika u igri. U rukometu sve se više javlja potreba stvaranja kriterija za procjenu, odnosno praćenje individualnog i ekipnog aspekta uspješnosti igrača

Sustav kriterija za procjenu stvarne kvalitete rukometaša mora osigurati procjenu situacijske uspješnosti ili igračke učinkovitosti pojedinog igrača u odnosu na pozicije u igri, zone igrališta i faze igre. Očito je da natjecateljski uspjeh primarno ovisi o kvaliteti igrača.

Procjena kvalitete pojedinog igrača može se obaviti na dva načina:

- subjektivnom procjenom rukometnih stručnjaka (temeljem iskustva i ekspertnog znanja – metoda subjektivne procjene eksperta (Vuleta, 1997., Vuleta i sur. 2004.),
- objektivnom procjenom učinka (praćenja, analize i vrednovanja standardnih pokazatelja situacijske efikasnosti) igrača na rukometnim utakmicama (Šimenc, Vuleta 1996., Vuleta i sur. 1989., 1997., 2003., 2005., Gruić i sur. 2005., 2006.).

Cilj rada je vrednovanje, odnosno utvrđivanje važnosti tehničko-taktičkih elemenata *srednjih vanjskih napadača* u rukometu.

2. METODA RADA

Uzorak entiteta

Uzorak entiteta u ovom istraživanju predstavljaju tehničko-taktički elementi (134)** rukometne igre. Uzorak osnovnih entiteta određen je na osnovi dosadašnjih

* Popis tehničko-taktičkih elemenata se nalazi kod autora.

* Kompletan uzorak tehničko-taktičkih elemenata rukometne igre može se pronaći u doktorskoj disertaciji dr.sc. Dinka Vulete pod nazivom “Kineziološka analiza tehničko-taktičkih sadržaja rukometne igre”

teorijskih informacija u stručnoj literaturi koja sadrži određenu sistematizaciju, odnosno podjelu tehničko-taktičkih elemenata u rukometnoj igri (Tomljanović i Malić 1982., Šimenc i sur. 1998.), te dosadašnjeg osobnog iskustva u bogatoj rukometnoj igračkoj i trenerskoj praksi.

Način prikupljanja podataka

Ostvarivanje cilja ovog istraživanja podrazumijevalo je stanovit napor u izradi specifičnoga, u osnovi na svoj način originalnoga pa i nestandardnoga, eksperimentalnog nacрта definicija uzorka entiteta, uzorka varijabli, sustava za procjenu uspješnosti ostvarivanja ciljeva rukometne igre.

Sustav specifičnih varijabli procijenit će vrhunski stručnjaci za koje se može tvrditi da imaju status vrhunskog rukometnog eksperta. Temeljni kriterij izbora eksperata bili su:

- osoba koja će se smatrati ekspertom mora biti rukometni trener, rukometni stručni savjetnik, igrač ili predavač na kolegiju rukomet na Kineziološkom fakultetu (Fakultetu za fizičku kulturu);
- eksperti među trenerima mogu biti oni koji su bili treneri sastava koji je igrao u finalu europskoga klupskog natjecanja (Kup europskih prvaka, Kup pobjednika kupova, Kup IHF-a, odnosno EHF-a), treneri ili članovi stručnoga stožera reprezentacije koja je osvojila jednu od medalja na europskom prvenstvu, svjetskom prvenstvu ili olimpijskim igrama;
- rukometaš-igrač mora biti član sastava koji je igrao u finalu na europskom klupskom takmičenju (Kup europskih prvaka, Kup pobjednika kupova, Kup IHF-a, odnosno EHF-a), član reprezentacije koja je osvojila jednu od medalja na europskom prvenstvu, svjetskom prvenstvu ili olimpijskim igrama.

Odabrani rukometni eksperti odabrani su prema prethodnim kriterijima:

kriteriju 1 - predavači na Kineziološkom fakultetu (Fakultetu za fizičku kulturu) – prof.dr.sc. Šimenc Zlatko, doc.dr.sc. Vuleta Dinko, doc.dr.sc. Delija Krešimir, mr.sc. Pavlin Krešimir i Malić Zdravko, prof.

kriteriju 2 - treneri – Kljaić Velimir (OI 1996. Atlanta – zlato), Zovko Zdravko (SP 1995. Island – srebro, 1993/94. Kup prvaka I mjesto);

kriteriju 3 - igrači – Perkovac Goran (SP 1995. Island – srebro, OI 1996. Atlanta – zlato, Bašić Mirko (OI 1984. Los Angeles, OI 1996. Atlanta – zlato).

Da bi se procjena obavila na maksimalno objektivan, nepristran i odgovoran način, svi su eksperti prethodno upućeni u metodologiju ocjenjivanja te ocjenama od 1 – 5 procijenili važnost svakog od 134 tehničko – taktička elementa gdje je: **ocjena 1** – vrlo slaba važnost, **ocjena 2** – važnost ispod prosjeka, **ocjena 3** – prosječna važnost, **ocjena 4** – visoka važnost, **ocjena 5** – izuzetno visoka važnost.

Rezultati procjene svake pojedine varijable za sve navedene solucije uneseni su u prethodno pripremljene formulare koji su bili osnova za statističku obradu.

3. REZULTATI I RASPRAVA

U fazi napada pozicija *srednjeg vanjskog napadača*, odnosno *organizatora igre* najkompleksnija je i najzahtjevnija u odnosu na ostala igračka mjesta. Suvremeni srednji vanjski napadač, osim što mora graditi i voditi igru, također mora biti opasan kao šuter. Iz tog razloga, po mišljenju ekspertnog tima, čak 65 tehničko-taktičkih elemenata imaju visoku (4) i vrlo visoku značajnost (5). Igračko mjesto srednjeg vanjskog napadača zahtijeva izuzetnu pokretljivost (agilnost), čestu *promjenu smjera i brzine kretanja* kao i *finte lažnog smjera* te jednostruke finte lažnog smjera s loptom (*finta lijevo – prolaz desno* i *finta desno – prolaz lijevo*), kako bi podjednako kvalitetno bili opasni za lijevu i desnu stranu obrane, odnosno kvalitetno mogli stvarati višak igrača, šanse i realizaciju sa lijeve na desnu i s desne strane napada.

Tablica 1. Najvažniji tehničko-taktički elementi od kojih ovisi uspješnost igre srednjeg vanjskog napadača (organizatora igre)

1. Varka promjenom smjera i brzine kretanja	5,00
2. Varka ulijevo - prolaz desno	4,89
3. Varka udesno - prolaz lijevo	4,89
4. Dodavanje iz skoka	4,89
5. Dodavanje od tla	4,89
6. Varka promjenom ritma i brzine kretanja	4,89
7. Šutiranje u skoku - skok šut, odraz suprotnom nogom	4,78
8. Šutiranje u skoku - skok šut sa zadržkom	4,78
9. Dodavanje iz lakta prema van - "bekhend"	4,78
10. Dvostruka varka udesno	4,78
11. Varka lažnoga šutiranja – dodavanje	4,78
12. Varka lažnoga dodavanja – dodavanje	4,78
13. Varke s presvlačenjem	4,67
14. Predaja lopte jednom rukom	4,67
15. Varka lažnoga šuta šase - osnovni šut	4,67
16. Varka lažnoga šuta sa zemlje - skok šut	4,67
17. Šutiranje u skoku - šut od tla	4,67
18. Prijenos lopte u skoku u pravcu suigrača	4,67
19. Varka lažnoga šutiranja – šutiranje	4,67
20. Osnovno dodavanje	4,67

21. Hvatanje lopte dvjema rukama	4,67
22. Dodavanje iz lakta prema unutra - "forhend"	4,67
23. Držanje lopte jednom rukom nathvatom	4,67
24. Držanje lopte s dvjema rukama	4,67
25. Varka naglim zaustavljanjem i ponovnim prijelazom u kretanje	4,67
26. Šutiranje s tla - osnovnim udarcem - izbačaj iznad visine glave	4,56
27. Šutiranje s tla - šut opruženom rukom pored braniča, iskorak suprotnom nogom - "Selec"	4,56
28. Varka lažnoga šuta šase – polueret	4,56
29. Šutiranje s tla - šut u visini i ispod visine koljena, iskorak suprotnom nogom - "Liebking"	4,56
30. Šutiranje u skoku - skok šut opruženom rukom	4,56
31. Otkrivanje	4,56
32. Start i startno ubrzanje	4,56
33. Maksimalna brzina kretanja	4,56
34. Kretanje vođenjem lopte pravocrtno uz procjenu brzine i visine vođenja	4,56
35. Kretanje vođenjem lopte promjenom smjera i brzine kretanja	4,56
36. Varka lažnog ponašanja – lažni pogled	4,56
37. Dubinsko kretanje	4,44
38. Šutiranje u skoku - skok šut "polueret"	4,44
39. Varka lažnoga šuta - skok šut polueret	4,44
40. Varka s okretom	4,44
41. Varka lažnoga dodavanja – šutiranje	4,44
42. Maksimalni jednonožni odraz	4,44
43. Dodavanje iza leđa	4,44
44. Šutiranja s tla - šut u visini boka pored braniča, iskorak istoimenom nogom	4,33
45. Šutiranje s tla - izbačaj iznad visine glave, iskorak istoimenom nogom	4,33
46. Utrčavanje	4,33
47. Odbijanje lopte u smjeru suigrača	4,33
48. Hvatanje visokih lopti	4,33
49. Kretanje koracima	4,33
50. Pobiranje lopte dvjema rukama	4,33
51. Prijenos lopte dodavanjem od tla suigraču	4,22
52. Hvatanje teških lopti	4,22
53. Pretrčavanje	4,22
54. Doskok jednonožni	4,22
55. Šutiranje u skoku - skok šut s izbačajem u visini boka	4,11

56. Varka lažnoga dodavanja – polazak u vođenje	4,11
57. Šutiranje s tla – šut otklonom tijela u suprotnu stranu tijela, u odnosu na ruku šutiranja “polueret”	4,11
58. Varka lažnoga polaska u vođenje – dodavanje	4,11
59. Dodavanje iza glave	4,11
60. Kretanje okretima s loptom	4,11
61. Šutiranje s tla - šut u visini boka pored braniča, iskorak suprotnom nogom - “Jensen”	4,00
62. Varka lažnoga skok šuta – skok šut s izbačajem u visini boka	4,00
63. Varka lažnoga šutiranja – polazak u vođenje	4,00
64. Hvatanje niskih lopti	4,00
65. Osnovno kretanje	4,00

Osnovna zadaća organizatora igre je da gradi, odnosno organizira igru te uspostavi kvalitetnu suradnju sa svim igračima u fazi napada. Da bi mu to uspjelo mora imati izuzetnu tehniku *dodavanja lopte sa zemlje te iz skoka osnovnim načinom dodavanja* te “*bechend*” i “*forhend*” za brzi prijenos lopte na kratkim udaljenostima.

Nema sumnje da organizator igre nije samo u toj funkciji kao nekad, nego mora biti i šuter realizator. Po mišljenju ekspertnog tima glavni načini šutiranja jesu: *skok – šut, skok – šut sa zadržkom* te *skok – šut - šut od tla*. Odmah do ovih načina šutiranja iz skoka kod vrhunskih organizatora igre (bivših i sadašnjih) Dušebajeva, Richardsona, Perkovca, Balića, Karabatića, Kraissa, Tkaczyka... i dr. jesu šutiranje sa tla ili iz uporišta: *osnovni udarac, Liebking, Selec*, a sve više se koriste šutevi sa zemlje u i iznad visine glave te u visini boka ali iskorakom istoimene noge u odnosu na ruku sa kojom se vrši šutiranje. Da bi se na trenutak zbunila protivnička obrana, koja očekuje šut iskorakom suprotne noge u odnosu na šutersku ruku i tako dobije na vremenu da lopta prođe do gola i ne ostane u bloku

Start, startno ubrzanje, usko su povezani s *dubinskim kretanjem, otkrivanjem, utrčavanjem* kao elementima individualnog taktičkog djelovanja napadača, koji predstavljaju osnovu na bilo koju varijantu zonskog i kombiniranog djelovanja, a naročito na duboke zonske formacije (3:3, 3:2:1), gdje srednji vanjski napadač najčešće odvlači, odnosno utrčava na certu vratarevog prostora i postaje drugi kružni napadač.

Nema sumnje da vrhunski srednji vanjski napadači moraju imati veliki i široki repertoar različitih načina dodavanja: *osnovni način, dodavanje iz skoka, dodavanje iz lakta prema van “bechend”, dodavanje od tla dodavanje iz lakta prema unutra*

“*Forhend*” kao i *dodavanje iza leđa* i iza glava radi suradnje sa svim igračima u napadu.

Jedan od temeljnih tehničko – taktičkih elemenata srednjih vanjskih napadača je svakako *dubinsko kretanje*, koje je različito s obzirom u kojoj varijanti zonskog ili kombiniranog sustava nastupa protivnička obrana. Ukoliko protivnik igra neku od plitkih formacija dubinsko kretanje i položaj vanjskog igrača mora biti između 10-12 m, u koliko se igra dublja obrana 12-14 m, a kod agresivne varijante obrane čak od 14-16 m.

Utrčavanje (odvlačenje s i bez lopte) je jedan od važnih tehničko – taktičkih elemenata obzirom da se danas najčešće primjenjuju duboke ali i plitke zonske formacije s dubljim izlascima. Iz tog razloga srednji vanjski napadači, po mišljenju stručnjaka, moraju koristiti utrčavanja, naročito se to odnosi na poziciju srednjeg i desnog vanjskog pucača ukoliko tu igra igrač čija je ruka šutiranja desna, a ne lijeva. To ujedno dovodi do promjene sustava igre u napadu, gdje igraju dva kružna napadača, dva krila i dva vanjska igrača, lopta se kreće velikom brzinom te se pokušava stvoriti višak napadača na jednoj strani napada, a vanjski pucač često koristi dodavanje lopte od tla pivotu ili krilu te prijenos ili odbijanje lopte van domašaja ruku igrača u obrani (braniča).

4. ZAKLJUČAK

Na uzorku od 134 entiteta odnosno tehničko – taktička elementa rukometne igre devet rukometnih stručnjaka vrednovalo je njihovu važnost za uspjeh srednjih vanjskih napadača (organizatora igre). Na osnovi dobivenih rezultata, odnosno mišljenja stručnjaka može se zaključiti da izuzetno veliki broj (65) tehničko – taktičkih elemenata važan za kvalitetnu i efikasnu igru srednjih vanjskih napadača.

5. LITERATURA

1. Gruić, I., D. Vuleta, K. Ohnjec (2006.). Utjecaj postignutih golova tijekom rukometnih utakmica Svjetskog prvenstva za žene u Hrvatskoj 2003. na konačni rezultat. U: Zbornik radova 15. ljetne škole Kineziologa Republike Hrvatske. “Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije” Hrvatski kineziološki savez, Rovinj 20. – 24. lipnja, 126 – 132.
2. Gruić, I., D. Vuleta, D. Milanović (2006.): Performance indicators of teams at the 2003 Men s
3. World Handball Championship in Portugal. Kinesiology, 38 (2): 164-175.
4. Tomljanović, V., Z. Malić (1982.). Rukomet - teorija i praksa. Zagreb: Sportska tribina.

5. Šimenc, Z., K. Pavlin, D. Vuleta (1998.). Osnove taktike rukometne igre. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.
6. Vuleta, D. (1997.). Kineziološka analiza tehničko-taktičkih sadržaja rukometne igre. (Disertacija) Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.
7. Vuleta, D., D. Milanović, H. Sertić (2003.). Povezanost varijabli šutiranja na gol s konačnim rezultatom rukometnih utakmica Europskog prvenstva 2000. godine za muškarce. *Kineziologija* 35 (2): 168-183.
8. Vuleta, D, Z. Šimenc, I., S. Grujoski (2004.): Vrednovanje tehničko-taktičkih elemenata vanjskih pucača u rukometu. U: Zbornik radova (ur. K. Delija) 13. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske "Vrednovanje u području edukacije, sporta i sportske rekreacije", Rovinj 19-23. lipnja 2004.:200-205.
9. Vuleta, D., D. Milanović, I. Gruić, K. Ohnjec (2005.). Influence of the goals scored on outcomes of matches of the 2003. World handball championships for men in Portugal International scientific conference of kinesiology "Science and profession – challenger for the future", Opatija, Croatia, September 7-11 2005., 470-473.